

TRACTATUS DE GRADIBUS CHARITATIS.

CAPUT PRIMUM.

De insuperabilitate charitatis.

Amico in Jesu Chris'i visceribus dilecto. Lævam sponsi sub capite, et dexteram in amplexu. Cogit me infantia charitatis tuæ mihi, amantissime, aliquid tibi de charitate scribere, atque supra meipsum præsumere, et supra modum parvitas meæ, imo, ut mihi sentire videor, effundere de vacuo, et quod non habeo dare. Difficile dico tibi acquiescit animus meus de ea aliquid dicere, sentiens, quod ad eam digne tractandam neque cor, neque lingua sufficiat. Quomodo enim de amore loquetur homo qui non amat, qui vini non sentit amoris? De aliis neque copiosa in libris occurrit materia; hujus vero aut tota intus est, aut nusquam est, quia non ab exterioribus ad interiora suavitatis suæ secreta transponit, sed ab interioribus ad exteriora transmittit: Solum proinde de ea digne loquitur, qui secundum quod cor dictat verba componit. Ne mireris igitur si alium audire de ipsa mallet quam loqui ipse. Illum, inquam, audire vellem qui calamum linguæ lingeret in sanguine cordis, quia tunc vera et veneranda doctrina est, cum quod lingua loquitur conscientia dictat, charitas suggerit, et spiritus ingerit. Falleris si me talem putas, imo fallor ego. Nam tibi quidem pium est in illa quæ omnia credit æstimare de me supra id quod est in me. Mihi autem durum est bonum quod non habeo de me opinari, cum et si quid haberem expediret forsitan ignorari. Cumque vero diligitur quod non est, sed quod esse putatur, non amor vel amans non est, sed quod amatur. O magna virtus charitas, quæ vocat ea quæ non sunt tanquam ea quæ sunt! O fortis virtus, quæ neminem spolians omnia rapis, omnia facis tua, et nemini aufers sua, dum bonum quod in alio diligis diligendo acquiris! Et quidem fieri potest ut frustra agas bonum quod operaris. Ut autem ego frustra diligam, fieri omnino non potest. En ad manum est amoris fortitudo quam quæris, cui resistere nemo est qui possit? Omnia sibi subjicit, omnia suis profectibus servire cogit, inimicos amando superat, et sibi amicos facit vel invito. Nam, etsi habeat æmulos, inimicos omnino non habet. Sola enim quæ in adversis non deficit, quia *patiens est* (I Cor. xiii); quæ injurias non rependit, quia *benigna est*; quam felicitas aliena non cruciat, quia *non æmulatur*; quam conscientia mala non pungit, quia *non agit perperam*; quæ honore non extollitur, quia *non inflatur*; quæ præesse non nititur, quia *non est ambitiosa*; quam cupiditas non coarctat, quia *non quærit quæ suæ sunt*; quam injuria non provocat, quia *non irritatur*; quam sinistra suspiciones non sedant, quia *non cogitat malum*; quam aliena mala

A non lætificant, quia *non gaudet super iniquitate*; quam errores non cæcant, quia *congaudet veritati*; quam persecutiones non frangunt, quia *omnia susfert*; quam peridia non indurat, quia *omnia credit etsi non omnibus*; quam desperatio non absorbet, quia *omnia sperat*; quam intolerantia non dejicit, quia *omnia sustinet*; id est, omnia de Deo promissa patienter expectat; quam mortis separatio non intercidit, quia *numquam excidit*. Quid nisi morte non vincitur, quæ fortis est, ut mors, imo morte fortior, quæ ipsam quoque mortem mori coegit in morte Redemptoris? O insuperabilis virtus charitas, quæ ipsum quoque insuperabilem superasti, et cui omnia subjecta sunt omnibus quodammodo subjecti, dum victus amore Deus humiliavit semetipsum formam servi accipiens, factus non modo homo, sed opprobrium hominum et abjectio plebis! Propter nimiam enim charitatem qua dilexit nos, continere non potuit in ira sua misericordias suas, quominus dilectam animam illam inimicis exponeret pro amicis suis, ut mortis terrorem pariter et vigorem tolleret ab amicis suis. Et si contra Deum fortis fuit, quanto magis contra homines prævalebit?

Hinc extunc illa fidelium intrepida constantia cordis, qua supplicia contemnentes et mortem calcantes, læti per medias mortis fauces ad patriam revertuntur. Morientes exsultant et morti insultant, dicentes: *Ubi est, mors, stimulus tuus?* (I. Cor. xv.) Jam non stimulus sed jubilus, dum per medium tui latum letumque exitum a miseria pandis ad regnum. Facit igitur charitas ut pro ipso, vel in ipso mori non metuant, sed affectent, a quo sic amari se vident, ut ne morentur ipsi morte turpissima voluit condemnari. Admirantes enim et amplexantes in Christo illum amoris excessum quo proposito gaudio sustinuit crucem humana confusione contempla, vicem non rependere confunduntur, atque passionis ejus ludibriis quasi quibusdam aculeis incitati feruntur effrenes in amoris abyssum, in profundum charitatis, id omnino et solummodo quæritantes: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* (Psal. cxv.) Sicque quadam sana et sancta insania mente translati parum amare se reputant sic amati. Vehemens quippe vis amoris ratione non compescitur, quia, teste Apostolo, supereminet scientiæ majestate (Ephes. iii). Non terretur, quia foris nihil timorem. Miseriis non reprimitur, quia in infirmitate perficitur. Prorsus virtus omnipotens quæ ipsas miseras facit potentes, dum convertit in adiutorium quæ paratæ sunt ad nocendum, qua suffulti milites Christi impavidi certant, certi de victoria mediis periculis incedunt tutissimi, nec dæmonem, nec hominem metuentes. Hinc Paulus, periculis plurimis

enumeratis, e quibus inelyte triumphaverat, triumphum causam adjungit, dicens: *Et in his omnibus superamus propter illum qui dilexit nos (Rom. viii)*. Securus inter freudentium undique hostium fulgurantes hastas, et circumvolantia spicula cum charitate dormit, quæ sola potens est ignita nequissimi tela extinguere, quam flumina multa non extinguunt. Denique multitudinem peccatorum operit et opprimit, et tentationum muscis morientibus non prævalebit. Prævalet, et subjeit, et illum Jebuseum populum cæterosque Chananiæ læ stirpis servare facit in tributum, et in materiam exercentiæ virtutis. Majoris profecto potentiæ est erectum hostem dejicere, quam conantem reprimere. Charitatis proinde est tentationes non perimere ne insurgant, sed, cum surrexerint, sternere ne procedant. Itaque non tam virtus potens, quam virtutum potentia dicenda est, eo quod ab illa omnes accipiant, ut vere virtutes sint. Hæc vita fidei, spei robur, et omnium intima vis, et medulla virtutum. Hæc quæ vitam ordinat, affectus inflammat, actus informat, excessus corrigi, mores componit, valens ad omnia et omnibus prævalens, quæ ipsam quoque omnipotentiam quodammodo reddi impotentem. Nonne hæc est quæ in Moysæ divinæ justitiæ et potentiæ obstans prævaluit in fortitudine? *Dimitte me*, inquit, *ut irascatur furor meus contra populum istum (Exod. xxxii)*. Audis, *dimitte me*, et Deum teneri non dubites, nec aliunde quam amoris fortitudine. Quæris cujus? Illius utique servi fidelis, qui in populum majorem major fieri et gloriosior renuit, non carnali, ut assolet, detentus affectu, sed ne in Dei gloriam rueretur venenatis spiculis blasphemorum: *Ne quæso, ait, dicant Ægyptii: Cullide eduxit eos ut interficeret in montibus, nec potuit inducere in terram quam promisit (ibid.)*. Quidni cessit potentia, cessit justitia, ubi charitas de corde tam puro non tam rogabat quam urgebat? O quantum talium virorum penuriam patimur, qui pro nostris delictis Domino se opponerent, pacarent iram, averterent ultionem! *Non est*, ait propheta, *qui invocet nomen tuum, qui consurgat, et teneat te (Isa. lxxv)*. Sola quæ Deum tenere possit vis amoris est, qua non solum teneri se patitur, sed quod non teneatur pie conqueritur in propheta: *Quæsi de eorum qui interponeret sepem, et staret oppositus contra me pro terra, ne dissiparem eam, et non inveni (Ezech. xxi)*. Querit Deus qui sibi se opponat irato. cujus profecto proprium est misereri, peregrinum ulcisci. Peregrinum, inquit, opus ejus ab illo, quod opus? Nimirum opus ultionis et iræ. Charitas igitur sua fortitudine extentam Dei manum ne feriat continet. Satan sub pedibus conterit, et super inimicorum capita carbones congerit. Potens non modo adversus carnem et sanguinem, sed et adversus principatus et potestates tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus; in adversis fortis, sed fortior in prosperis. Solus enim Christi amor est qui ridentis et iridentis fortunæ pure blanditias spernit, et conspuat, sapore dulciori delectatus;

cujus respectu omnis dulcedo amara est, omnis jucunditas mæror est. Omne pulchrum fœdum; omne suave molestum. Et hæc de ejus insuperabilitate sufficiant, et si non ad materiæ copiam, quæ multa est nimis, saltem prosint ad occupationem tuam. Jam ad ejus insatiabilitatem accedamus.

CAPUT II.

De amoris insatiabilitate.

Sane amoris fortitudinem illa efficit dulcedo quam sentit, cujus qui gustant illo gustu facile Deum amant. Anima cuncta contemnit quæ nisi in hujus contemptu amari non possunt, sciens dilectum prius invenire non posse quam prætereuntis mundi figuram quodam despectu pertransierit. Hinc se in se totam perstringens non jam ascensoris gradibus vel passibus utitur, sed inopinatis capitibus, vel excessibus fertur, volans, non vadens in illa sublimia secreta cælestia. Unde et Paulus non in tertium cœlum ascendisse, sed raptum fuisse perhibetur. Sic affici quasi deificari est, dum animus divino debriatus amore obliviscitur omnium, et totus pergit in Deum, gustans illud quod nemo novit, nisi qui accipit. At quoties illam felicitatem participat, istam miseriam nesciat necesse est, quæ utique simul esse non possunt. Ad hunc tamen amoris gradum, etsi mortalibus interdum pervenire datur, diu tamen stare omnino prohibetur, donec corruptibilibus exuta exuviis libere evaserint in libertatem gloriæ filiorum Dei. Nituntur tamen, et trahuntur illius faciei desiderio: *Quam, juxta prophetam, Pater ut adamantem posuit, ut ferrea quæque attrahere possit infuniculis charitatis (Osæ xi)*. Tractus iste etsi suavem quamdam habeat violentiam, magis tamen mortalitatis impotentiam notat, qua mole gravata misera anima, sæpe a volatu suo decidit, et deficit a conatu. si non ab illo trahitur qui exaltatus a terra omnia trahit ad seipsum. Habent igitur amatorii spiritus corporis corruptione detenti et distenti cerebrum de Dei visitatione lætitiæ, sed nullam copiam, dum nec plena esse sinitur, nec morosa. Unde et quodam jucundo loco interim Deus ludere videtur cum filiis hominum, a quibus, dum teneri putatur, e manibus labitur, insectatus se comprehendi patitur, et disparens rursus non videtur, donec denuo lacrymis et precibus vocalus revertatur, et ita, licet delectet visitatio, molestatur vicissitudo. Sed quanto, putas, stupore perfunditur anima, subtracta illa dulcedine, et ad hos sensuum laqueos captiva retracta? Nonne quasi de patria spirituum pulsa in vallem corporum in aliud quoddam ignotum sæculum sibi cecidisse videtur longe priori dissimile, in quo et charitas friget et sensualitas regnat, caligat oculus mentis et sensus viget corporis? Hæret tunc, et alta trahens suspiria inde misera unde beata efficitur. Nam quo gratiora fuerat experta, eo molestius fert ea sibi esse subtracta. Subtractio enim rei amatae augmentatio desiderii est, et quod ardentius optas, cares ægras. Et hic est languor.

amoris, quod non est aliud nisi tædium impatientis desiderii quo necesse est affici mentem vehementer amanti, absente quem amat. O præsens absentia, et absens præsentia ejus qui simul perditur et habetur! Frustra, ni fallor, sic languentis animæ conatur quis lenire dolorem, temperare mœrorem, cum de intus curari oporteat dulce vulnus amoris. Nullo proinde humano solatio mitigatur secreti doloris sacra amaritudo, cum, sublato interno dulcoris gustu, nil queat exterius consolari, imo juxta beati Job sententiam: *Omnes consolatores reputat onerosos* (Job. xxx). Sensit hoc, qui dixit: *Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, et delectatus sum* (Psal. lxxvii). Felix tristitia, quæ non de creatura, sed de Creatore concipitur, quæ nulla præsentis vitæ liget incommoda! Dignum plane est ut Deum totius consolationis consolatorem habeat, qui rerum fluentium qualibet affluentia renuit consolari! Non est igitur citra Deum unde possit solatium capere, qui præter illum didicit nil amare. Habeant alii vana et varia sua solatia quibus dicitur: *Væ vobis divitibus qui hic habetis consolationem vestram* (Luc. vi). Sibi solus consolator est qui et inhabitator est. Caritas Deus, qui etsi justis nunquam desit ad meritum, plerumque tamen ad solatium abest; illud utilius, jucundius istud habetur. Latet igitur dum sensum cordis minime tangit illa suavitas habita, sed abdita. Moram autem faciente quem desiderat, non jam cum illis fatuis dormitat, vel dormit, sed crebris succussa suspiriis et gemitibus excitata disimulare non valet ultra mœstitiam, nec ignem abscondere qui triste pectus adurit. Non jam deliberat, non consulit rationi, non verecundatur, modum ignorat et ordinem, id omnino et solummodo satagente animo, quomodo redeat in præsentia dulcedo cuius quantamlibet festinationem reputat tarditatem, hoc est, dulcissime, quod aliquando quæristi, quid sit quod ait beatus Augustinus: « Amor Dei non capit de impossibilitate solatium. » Omne enim desiderium tunc ratione solet mitigari, cum desideratum impossibile sit haberi. Amoris tamen violentia nulla impossibilitate frenatur. Nam etsi animam terrena inhabitatione pressam et immersam luto, illa felicitate ex integro frui omnino omni homini constet impossibile, nullum tamen sic amanti hæc impossibilitas præbet solatium, quo minus ardeat et æstuet in fruendi desiderio, quo tamen desiderio, etsi ratio excæcatur, Deus tamen minime offenditur, qui simile quoddam suo videtur inuuisse præcepto: *Diliges, inquit, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex omni mente* (Deut. vi), quod tamen in hac vita mortali, vel potius morte vitali, sicut a nemine constat posse impleri, ita ab omni homine debet optari, unde et in justis descriptione dicitur: *In mandatis ejus volet nimis* (Psal. cxii). Quid est velle nimis, nisi plus velle quam posse? Quo sensu et ergo dictum puto, *Adolescentulæ dilexerunt te nimis* (Cant. i). Infinitus quippe, et immensus est Deus in quem tendit amor

earum, ut nullus esse debeat finis, vel mensura amoris. Amat igitur sic amans anima, etsi non minus posse suo, minus tamen velle suo, nec capit de hac impossibilitate solatium, sed potius desiderii suscipit incrementum. *Concupivit*, ait quidam, *anima mea desiderare justificationes tuas* (Psal. cxviii). Non potuit satiari desiderio, qui nihil desiderare concupivit. Fames enim animæ desiderium est. Sic vero Deum amans anima amore non satiatur quia Deus amor est, quem qui amat, amorem amat. Amare autem amorem circumum facit, ut nullus sit finis amoris. Vides igitur quemadmodum insuperabilis est charitas, omnia superans, ita et insatiabilis, omnia vorans, et ex copia parit inopiam, dum ex prægestatis deliciis amplius in desideriis exardescit. Quod et si dentur ad plenitudinem, nunquam tamen ad satietatem: *Qui edunt me*, inquit, *adhuc esurient* (Eccle. xxiv). O bone Deus, quem amare edere est, quomodo amantes te sic relinças ut magis esuriant, nisi quia tu simul cibus es et esuriens? Et qui te non gustavit te prorsus esurire nescit. Ad hoc ergo cibus, ut esurire faciās: *Esurientes*, ait illa puella, *implevit bonis* (Luc. i); implevit, non satiavit. Amoris namque bona eo minus satiant, quo magis replent. Implevit bonis; quibus bonis? nolo a me quæras quæ sint bona charitatis, profecto illa esse æstimo de quibus dicitur: *Oculus non vidit absque te, quæ præparasti diligentibus te*; et alio loco: *Oculus non vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascendit* (Isa. lxiv; I Cor. ii). Audis diligentibus præparata, ut dilectionis bona fore non ambigas. In hac enim repositæ sunt æternitatis deliciae, et omnis cœlestis suavitas. In hac sunt pax, patientia, longanimitas et gaudium in Spiritu sancto, et quidquid jucundum mente concipit, et ultra; hæc, inquam, præparasti diligentibus te, sed abscondisti timentibus te, donec charitas foras mittat timoris velamen, ut videre possint quam magna multitudo dulcedinis tuæ, quæ, etsi repleat, satiat nunquam. Non audeo dicere ipsos si qui sunt secunda stola vestitos.

Objicis forsitan illud: *Satiabor cum apparuerit gloria tua* (Psal. xvi), et illud quod ad Hierusalem quæ sursum est dicitur: *Adipe frumenti satiat te* (Psal. cxlvii); sed satietatem desideranti abundantiam tibi notare noveris, non desiderii finem. Finis autem desiderii, ut ait quidam, satietas est. Qui vero semper esuriunt, liquet quod satiati non sunt. Sed vero beata esuries quæ esurit solum quod habet, et solum habet quod esurit. His itaque persuasivè charitati tuæ, quod dulcedine divini amoris nemo in futuro satiari poterit, nemo in præsentem impleri, de qua impossibilitate solatium tibi sit nullum habere solatium, patientiam tibi opto, sed patientem esse in hoc magis expedit.

CAPUT III.

Quod amor incessabiliter videt amatum.

His igitur utcumque prætactis, ad investiganda reliqua stylus percurrat, quatenus ad tam digna aditum aperire dignabitur in dulcedine sua pauperi

Deus. Solet tamen facilius in his patere ingressus A
 pie pulsantibus, quam subtiliter perscrutantibus.
 Pulsat qui affectat, et qui orat, et pulsanti aperitur.
 Non enim ambigendum est quin libenter pulsanti
 aperiat, qui nondum pulsanti hortatur ut pulset.
 Sic Deus prius vult a se requiri etiam quod promittit,
 et ideo quod dare disposuit prius promittit ut rogandi
 ausum præbeat, et quod daturus gratis erat devota
 promereatur oratio. In hoc a nobis merita extorquet,
 dum nos prævenit tribuendo quod retribuatur,
 gratis agit ne gratis tribuat, plane dignus ut reametur,
 qui sic nos prævenit in amando: *In hoc, inquit Joannes, est
 charitas, non quasi nos dilexerimus illum, sed quia prior ipse
 dilexit nos (I Joan. iv)*. Præcedit igitur amor suus, nostro
 quidem benignior, sed noster reprehendi ur, ipse enim adhuc
 ingratos gratis diligit, nos vero suo dono et debito
 constat diligere. Dat unde, et facit quod ametur, ut de suo,
 et pro suo pariter diligatur. Et quidem donum istud
 prosequi omitto, eo quod ineffabile sit. Nam etsi sentiri
 a paucitate spiritualium possit, exprimi tamen a nemine
 potest. Solum ille novit qui dat, et qui accipit, exclusis
 cæteris, ipsis etiam accipientibus et habentibus suspecta
 est et incerta ipsa collatio: idque salubriter, ne præsumant.
 Sed nunc, quæso, mi Severine, reduce oculos ad hæc inferiora,
 et vide quæ videntes plerique non vident, et adverte si non
 cuncta quæ vel nolis in prosperis serviunt, vel contra nos
 sæviunt in adversis quædam non sint charitatis calcaria
 urgentia quodammodo ad cursum amoris. Ad hoc enim omnia
 cursus suos dirigunt ut humanis utilitatibus et oblectamentis
 occurrant, vel defectibus certe succurrant. Hoc cælum et
 terra, mare et æra, hic circuitus temporum redivivis
 patribus antiqua innovans, dilapsa reformans, consumpta
 restaurans implere non cessat, ut sicut hæc continua
 communia beneficia respicere nemo est qui possit, ita qui
 benefacit non diligere nemo est qui debet. Assentiris forsitan
 de prosperis, at adversa quomodo amorem doceant, vel
 exigant, tibi innotescere cupis. Cum plerumque humana
 ingratitudo superbe sibi arrogat dona Conditoris, vult
 idem hominis Conditor alto salubrique consilio hominem
 tribulationibus exerceri, ut cum defecerit homo et subvenerit
 Deus, Deus ut dignum est ametur ab homine, hoc enim est
 quod dicit: *Invocame in die tribulationis, eruam te, et
 honorificabis me (Psalm. xlix)*. Ex occasione quippe
 frequentium necessitatum crebris necesse est in tribulationibus
 Deum ab homine frequentari, frequentando gustari,
 gustando probari quam dulcis est Deus. Sicque fit ut cor
 ferreum quod beneficiis emolliri nequibat, flagellis eruditum
 ad gratiam liberantis liquescat, discatque Deum diligere,
 et si non propter suam bonitatem, certe propter propriam
 utilitatem, et hic gradus amoris amare inchoantibus
 primus est; jam vero amantibus infusus, cum non propter
 ipsum, sed propter nos Deum diligimus (I Joan. n). Liqueat
 igitur quemadmodum tamen

et carnalia amantem ad Dei amorem adversa instruunt,
 et quodammodo cogunt. Sed et ipsis amore succensis,
 non inferiori consilio interdum prospera subtrahuntur,
 et ingerunt se adversa, ut si forte (quod vitare difficile est)
 blandiens prosperitas aliquando sibi subripuit amoris
 particulam, succedens tollat adversitas, quæ sola (juxta
 beati Joannis doctrinam) veraciter: *Docet non diligere
 mundum, nec ea quæ in mundo sunt (Joan. m)*. Sic
 Israelitæ coguntur ab Ægyptiis Ægyptum egredi
 (Exod. xi); quia, teste beato Gregorio, dum mundus
 calamitatibus animum pulsatur, nil aliud nisi ut non
 diligatur clamat. Solus igitur amor est quem a nobis
 Deus exigit, aut cum beneficiis obruit, aut cum flagellis
 corripit, vel consiliis instruit, vel mandatis astringit.
 Plenitudo legis est charitas, et legem continet et
 prophetas, quia quidquid divina lege indicitur, vel
 interdicitur, ad solum amorem reducit. Solve tributum
 amoris, et Domino novis satisfactum. Quid igitur,
 inquit, nobis prodest tanta in nostro victu parcitas,
 in habitu vilitas, in vigiliis et disciplinis jugis
 austeritas? Paucis accipe, quædam sunt charitatis
 obsequia placencia et placencia si in charitate fiant.
 At sine charitate nihil prosunt, hæc est enim virtus
 in qua nec minimum opus respuitur, siue qua nec
 maximum acceptatur: non prædicatio, etiamsi fiat
 linguis angelorum; non fides, etiamsi montes transferat;
 non eleemosyna, etiamsi omnes facultates in cibos
 pauperum distribuat; non corporis afflictio, etiamsi
 tradatur corpus ita ut ardeat; non missarum
 solemnitas, quia ante fratris reconciliationem
 minus prohibetur offerri. Ipse enim amator
 hominis Deus est, cui omnis creatura merito constitetur,
 et dicit: *Bonorum meorum non eges (Psalm. xv)*; sed
 hoc solum requirit ab homine, quod nulli constat
 difficile. Solus enim amor est, ut ait beatus Augustinus,
 qui nomen diffultatis ignorat, qui cum multa amico
 impenderit, pauca vel nulla se iudicat impendisse.
 Hinc est quod illa annorum multitudo: *Videbantur
 Jacob dies pauci præ amoris magnitudine (Gen. xxix)*.
 Verus enim amans animus quidquid pro amico patitur
 præ amore vix sentit, dum sic totus amori intenditur,
 ut præter dilectum nil pænæ cogitare sinatur, quia
 signaculum gerit super cor, et super brachium suum.
 Denique qua parte subrepere possit illius oblitio,
 qui præter illos radios incircumspecti luminis, præter
 illos rivus incorruptæ dulcedinis quibus ineffabiliter
 animam insuit, in rebus etiam visibilibus amanti se
 exhibere non cessat. Integer quippe amator Dei,
 quocumque se vertit, familiarem habet admonitionem
 amoris, rebus his pro speculis utitur, et in omne quod
 cernit sui amatoris sibi resultat memoria. Aspicit
 cuncta quæ condidit, et quo condiderit sine, et in his
 non tam admirabilis quam amabilis sibi occurrit,
 atque ex arrha dilectionis quam præcontulit sapienter
 æstimat quanta reservavit in dotem. Castus profecto
 columbinusque

oculus amor est, qui in rebus humano usui concessit nulla libidine figitur, sed in transitoriis contemplatur æternum. Iste est oculus qui non clauditur, quia carnalitatibus palpebra caret, nullo injecto turbatur, quia nihil admittit forinsecus, nulla cæcatur caligine, quia tenebræ in eo non sunt ullæ, nullo gravatur sopore, ipso teste qui ait : *Ego dormio et cor meum vigilat* (Cant. v). Oculus rectus, oculus vere dexter, quem nulla seorsum avertit sinistra intentio, nulla deorsum inflexit terrena affectio. Oculus vero simplex et prudens quem nulla concutit incerta suspicio, nulla detinet curiosa sollicitudo, illum incessabiliter intuens in quem angeli prospicere desiderant. Amor enim vehemens, ut ait beatus Augustinus, non potest non videre quem amat, quia amor oculus est, et amare videre est. Hoc oculo se vulnerari fatetur qui ait : *Vulnerasti me in uno oculorum tuorum.* (Cant. iv). Duos nempe oculos habet anima. Unum quo intelligit, et alium quo requirit illum qui respicit super filios hominum, ut videat si est intelligens aut requirens Deum. Et horum duorum dexter oculus est amor qui requirendo vulnerat. Neque enim ille saliens in montibus et transiliens colles. Omnem sensum superans, humanum videlicet et angelicum, absque vulnere capitur duntaxat amoris. Quæris quid sit vulnerari Deum? Respondeo ego, quod est illam omnipotentiam nostræ infirmitati pie condescendere, et quasi quædam vulneris apertura internæ suavitatis secreta patefacere. Vulnerari ergo potest, qui etsi sit impassibilis, non tamen est impassibilis. Vulneris hoc absque ira indigitur, et absque dolore sentitur. Hunc vulnerantem oculum ille Ammonitarum rex suo infelici fœdere molitur eruere : *In hoc, inquam, feriam vobiscum fœdus, ut omnium vestrum oculos dextros eruam* (I Reg. 11). Sublato enim amore, qui dexter oculus est, ad solum errorem remanet intellectus quem sinistrum diximus. Intelligere quippe non amare illorum error exstitit, *Qui cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, sed evanuerunt in cogitationibus suis* (Rom. 1). Quod multi qui errores persequi videntur hoc errore cæcantur; quo nullus forsitan potest deterior inveniri. Videtur itaque ab amantibus Deus oculo utroque, sed altero vulneratur, quia ubi intellectus caligat, amor penetrat, et ubi ille repellitur, iste admittitur. Quippe perscrutari prohibemur, et plus sapere quam oportet, sed amare etiam plusquam possimus præcipimur. Non potest igitur obturari amoris oculus quo minus videre possit quem amat; etsi non videtur sicut est, quod teste beato Joanne : *Servatur in præmium* (Joan. iv), certe tamen videtur; sicut vult quid in præsentem, ad solatium indulgetur. Videtur enim a quolibet amante prout amat, ab alio quidem sic, ab alio vero sic, pro varietate affectuum quibus feruntur in ipsum. Alii ad Divinitatis arcana ferventius inhiant. Alii humanitatis mysteria securius admirantur, contemplantes consilium altissimum Dei super

salutem generis humani, totum quidem tutum est quod oculus intuetur amoris, qui solus nunc videt ad meritum, visurus quandoque ad præmium, cum sublato corruptionis nubilo : *Faciem illam, ut scriptum est, videbit in jubilo* (Job. xxxiii). Poterant his multa adjici famelicis, etsi non fastidiosis profutura; sed ne prolixiori sermonete gravem, stylum premo multo plura, fateor, cupientem.

CAPUT IV.

De amoris inseparabilitate.

Jam nunc ad medium veniat climæ petitionis tuæ particula, maxime illa quam instanter postulas, vir devotissime Severine, meis quidem labiis, sed tuis certe meritis explicanda, quibus non tantum in studiis, sed et in cunctis necessitatibus non medio-criter fido. Ut autem in ea quæ proposuimus suo tramite sermo gradiatur, quæ dicta sunt brevi revo-centur epilogo. Habes autem in præmissis quod charitas insuperabiliter pugnat, insatiabiliter gustat, incessabiliter videt. In manibus ardet, et inseparabiliter hæret. Adeo nempe tenax est amoris glutinum, ut non tam jungere quam unire dicatur. Prorsus juxta prophetam : *Glutinum bonum est tripliciter uniens virum virtutis* (Isa. xli), videlicet sibi, proximo, Deoque sic, quod ei conveniat et cohereat in unitate. In se quippe per amorem homo unus efficitur, dum se intra se recolligens et reductis affectibus cunctis a locis quibus captivi tenentur solum unum incommutabiliter amat, nec amplius in diversa mutatur. Paratus enim per amorem in plura nusquam sibi invenitur unus vel idem, sed semper sibi ipsi dissimilis, quia toties variari cogitur, quoties quod amat variatur: qui enim labenti in-nititur, necesse est ut cum labente labatur. Proximo per charitatem unitur homo, dum non solum sine querela, quantum in ipso est, idem omnibus studet effici, sed et omnium successibus coaptari: gaudere cum gaudentibus, et flere cum flentibus, infirmari cum infirmis, et cum scandalizatis uri, juxta quod scriptum est : *Socius in tribulatione et regno* (Apo-c. 1). Sic multitudinis credentium erat cor unum et anima una, quam [cujus] nec voluntatum varietas, nec rerum proprietates animos dividebat, sed firmiter stringebat charitas, et suaviter cohibebat in unitate spiritus, in vinculo pacis. Heu in quos fines, imo fœces sæculorum homines devenerunt! cum (ut de sæculi hominibus taceamus quos excæcavit ambitio) ipsa religionis electio nostro miserabili tempore tanta divisione spargatur, ut vix unus alteri conveniat in unum, nisi forte adversus Dominum et adversus Christum ejus. Ubique apparent scissuræ civitatis David, et intantum jam hiant, ut vicinam quinam omnino minentur. Servatur sub tunica una et veste simili cor varium et omnino dissimile, ita ut de religione antiqua vix signa serventur, et venientibus ad sepulcrum Domini quod claustrum est, Christum quaerentibus sola linteamina pateant, id est, habitus forma... Fateor, tædet hic esse; exeamus hinc, neque

enim hoc loco de vitii loqui propositum est. Deum etiam homini, et hominem Deo unit charitas non solum illa ineffabili unitate qua nostra natura Verbo æterno in unitate personæ unitur, quam effecit utique illa charitas qua ante mundi constitutionem nos dilexit, sed illa qua ait Apostolus : *Qui adhæret Deo unus spiritus est (I Cor. vi).*

Profecto unitas hæc amoris est, qua homo secundum cor Dei totis votis supernæ et æternæ voluntati conformis unitur Deo glutino quod non dissipabitur, et vinculo quod non dirumpetur. Est enim charitas vinculum perfectionis quo membra fidelium ætissimo complexu sibi invicem hærent et suo capiti per omnes juncturas connectuntur in unum corpus, in mutuo participio honorum omnium, ut fideliter quilibet dicere possit, *Particeps ego sum omnium timentium te, et custodientium mandata tua (Psal. cxviii).* De hoc dictum puto : *Funiculus triplex difficile rumpitur (Eccl. iv).* Triplex dicitur eo quod, ut præfatus sum, tripliciter ligat. Vis tibi funiculum triplicem describat Apostolus : *Finis, inquit, præcepti est charitas, de corde puro, et conscientia bona, et fide non facta (I Tim. v).* Solum cor purum est quod pereslinere nescit : nil facilius scædatur corde exposito, quod sola continet charitas ne frustra pateat. Porro, secundum Apostolum, conscientiam bonam habet ad omnes qui proximi bonum æque ut proprium diligit, si quominus convincitur non habere illam quæ non quærit quæ sua sunt. Fides non facta illa est, quæ per dilectionem operatur ; alioquin, non modo factam, sed etiam mortuam Jacobus eam dicere non veretur (*Jac. ii*). Et vere iste triplex funiculus difficile rumpitur, quo vincitur Paulus audet et dicit : *Quis nos separabit a charitate Christi, tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas ? (Rom. viii)* Validum profecto vinculum cui nulla prævalet violentia, inseparabiliter continens amantem pariter cum amato. Nemo me æstimet cum illis sentire, imo desipere qui charitatem semel habitam asserunt ultra perdi non posse, quia si omnis qui habet charitatem habet et perseverantiam, frustra suos diripulos Dominus monuisset, dicens : *Manete in dilectione mea (Joan. xv).* Sed in hoc indubitanter censerem charitatem sponte posse deseri, non violenter auferri. Offeritur omni, auferitur nulli, ut nullus nisi suo vitio illa careat. Ut autem hac unitiva virtute in unum concurrere possint affectus amantium, cor amantis a se liquellieri necesse est, ut transfundi possit, et transformari, et in illum quem amat mutari et uniri alteri, quemadmodum aquæ stilla infusa vino deficere a se tota videtur dum alterius saporem induit et colorem. Hinc illi pie amantium crebri defectus, imo profectus de se in se nihil sentiunt, nisi quod in Christo Jesu. Nosti quid dicere velim, nemo te melius. Solum liquidum est quod omni formæ congruit, quod optime convenit cordi amatoris. *Factum est, ait ille, cor meum tanquam cera liquescens (Psal. xxi).* Res liquescendo mollior, dilatatur, purgatur, et nunc hunc tripli-

cem effectum considera in amore, qui vere ignis divinus est, corda resolvens, purgans et conflans in massam unitatis, quemadmodum varia metalla soluta igne concurrunt in unum. Ad tactum cuius mollior et cedit illa odiosa durities quæ est insensibilitas cordis, quia homo nec se sentit, nec alium, nec pietate flectitur, nec precibus movetur, exemplis non inducitur, minis non terretur, beneficiis duratur, flagellis non eruditur. Frontosus ad turpia, pronus ad illicita, subdi nescius, nisi cum resistere non possunt [potest], et in omnibus his exemplum tibi sit Pharo homo duri cordis. Emollior autem cor, juxta beati Pauli doctrinam, dilatatur in charitate (*II Cor. vi*), et a dextris et a sinistris usquequaque diffunditur, subveniens pariter hostibus et amicis, atque grato quodam et spontaneo cursu omnibus occurrit, congaudens profectibus, vel defectibus condolens proximorum. Fluit igitur, sed non effluit; quia sic se derivat ad alios, ut a se aliquatenus non recedat. Et vide tu ne forte Propheta senserit ad ipsum, qui cum cor suum ceræ liquescenti comparasset, protinus adjunxit, *in medio ventris mei (Psal. xxi)* : liquidum ergo fuit, sed extra se non effluebat. Solus effluit qui sic intendit aliis ut sibi non attendat : *Videte, ait Apostolus, ne forte persuasus (Hebr. ii)*; neque etiam necesse est ut in his excessibus quibus humani spiritus lutosus sensibus divino munere avelluntur, extra se esse dicamus, cum Paulus in suo rapto an in corpore, an extra corpus fuerit, se dicat prorsus ignorare. Ubi ergo sunt, inquis? In eo quod interius est sui, profundum est cor hominis et inscrutabile : homo enim secretus sibi est quod solus sui ipsius noscat quod interius, non ergo ducuntur sed inducuntur spiritus in illo interiori cœnaculo, quodque et illuc, clausis seorsum sensuum ostiis, securius secretiusque castissimo complexu conveniant cum Dilecto, et ibi melius secum sunt, et cum sic ibi sunt simul, tutius se habent.

Porro cor liquefactum purgari necesse est, et ad purum excoqui si quam habet scoriam ipso amore qui ignis consumens est, paleas ignorantie et delicta juventutis purgans, et purgatissimam animam faciens divino dignam conjugio, non habentem maculam neque rugam. Audi flammam vorantem : *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum (Luc. vii).* Denique Deum diligentibus omnia cooperantur in bonum, et ad mortem imputatur nihil; omne autem quod ipse non imputaverit, sic est quasi non sit : *Beatus vir cui non imputavit Dominus peccatum (Psal. xxxi).* Nam qui non habuerit nemo est, nisi ille qui est inter mortuos liber. Sic calefactum, et liquefactum cor, facile ad omnem dilecti sermonem compungitur et ebullit, experiens illud quod canitur : *Anima mea liquefacta est ut dilectus locutus est (Cant. v)*, et illud quod in Evangelio legitur : *Nonne cor nostrum ardens erat in vobis, dum loqueretur vobis in via ? (Luc. xxiv).* O dulcis confabulatio Dei in anima, quæ sine lingua et labiorum formatur strepitu, quæ sine aure percipitur,

sed sub silentio solus qui loquitur et cui loquitur audit illam, a qua omnis alienus excluditur! Sunt autem verba illa quedam cœlestis fontis irrigua, rigantia corda arentia et tœdientia præ amoris desiderio. Quorum dulcis narratio de civitate Dei, de pace et copia civitatis, de civium gloria, et decore lucidissimæ mansionis, pellens a corde fastidium, et a corpore fatigationem, nuntians amico quod possessio ejus sit, et ad eam passus ascendere, nec aliud petit, vel passus est qui dicebat: *Dormitavit anima mea præ tœdio, confirma me in verbis tuis? (Psal. cxviii.)* Similia autem sunt verba veritatis nostris cogitationibus, et nemo tam vigil observator est motuum, qui facile discernat quid cor pariat, vel quod audiat, nisi qui Dominum loquentem advertit: *Quid cogitatis mala in coraibus vestris? (Matth. ix.)* Et illud: *De corde exeunt cogitationes malæ (Matth. xv.)* Et item: *Qui mendacium loquitur, de suo loquitur (Joan. viii.)* Et istud Apostoli: *Non quod sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis (II Cor. iii.)* Mala ergo in corlibus dicimus juxta illud: *Dixit insipiens in corde suo, Non est Deus (Psal. xiii.)* Bona autem audimus: Unde: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus (Psal. lxxxiv.)* Et prorsus huic auditui dabitur gaudium et lætitia, nec revertetur verbum vacuum, sed faciet ad quodcumque misit illud, rigans et fecundans penetralia cordis: qui talibus verbis docentur, docen-

biles Dei sunt, et unctio eos docet, quæ sola omnem veritatem docet suavi celerique magisterio. Loquitur quedam profunda mysteria Dei quæ non libet homini loqui et, si audire liceat, qualia apud magistros sæculi nullatenus audiantur, quorum virtute et auditu corda liquescunt, liquescendo deficiunt, et deficiendo perficiuntur. Dura in illam unitatem concurrunt, quam suis Salvator orat et optat in Evangelio: *Ut sint, inquit, unum sicut, et nos unum sumus (Joan. xvii.)* Cujus sanctus Joannes in sua Epistola meminit, dicens: *Sicut ipse est, et nos sumus in mundo (I Joan. iv.)*, ut sicut videlicet illa beata beatificans personarum Trinitas amore continetur æterno absque confusionē et divisione, ut nec unitatem turbet personarum divinarum qui essentiam non multiplicat, nec unitas Trinitatem redigat in singularitatem personæ, sic et ipsi uniantur et ordinentur in charitate, cum comparatione quidem sed qualicumque similitudine, nec absurdum putetur quod dixi Deum amore contineri, cum non alio dixerim quam seipso et quam seipsum. Hæc autem pauca ita suscipiat charitas tua, ut cum a te perfecta fuerint, nulli transcribenda concedas, nisi quibus ad ædificationem animæ talia credideris expedire. Nosti enim quam prona sint quidam simplicia dicta conspuere, his solum intenti quæ quæstiones verborum generant, quarum nullus est fluvis, et fructus modicus.

TRACTATUS

DE QUATUOR GRADIBUS VIOLENTÆ CHARITATIS.

Vulnerata charitate ego sum. Urget charitas de charitate loqui, libenter me impendo charitatis obsequio, et dulce quidem, et omnino delectabile de dilectione loqui. Jucunda materia, et satis copiosa, et quæ omnino generare non possit vel tœdium scribenti, vel fastidium legenti. Sapit enim supra modum cordis palato quod charitate conditur, si dederit homo pro dilectione omnem substantiam domus suæ, quasi nihil despiciet eam. Magna vis dilectionis, miranda virtus charitatis. Multi gradus in ea, et in ipsis magna differentia. Et quis eos digne distinguere vel saltem dinumerare sufficiat? Est sane in ea affectus humanitatis, socialitatis, amicitatis, consanguinitatis, fraternitatis, et in hunc modum alii multi, super hos tamen omnes dilectionis gradus est amor ille ardens et fervens qui cor penetrat, et affectum inflammat, animamque ipsam eoque medullitus transigit, ut veraciter dicere possit: *Vulnerata charitate ego sum.* Cogitemus ergo quæ sit illa supereminentia charitatis Christi, quæ dilectionem parentum, nunc amorem prolis, uxoris affectum transcendit vel exstinguit, insuper et animam suam in odium vertit. O vehementia di-

lectionis! o violentia charitatis! o excellentia, o supereminentia charitatis Christi! Hoc est, fratres, quod intendimus, hoc est illud de quo loqui volumus, de vehementia charitatis, de supereminentia perfectæ æmulationis. Nostis satis quia aliud est loqui de ipsa charitate, et aliud de ejus consummatione. Aliud sane loqui de ipsa, atque aliud de ejus violentia. Attendo ad opera violentæ charitatis, et invenio quæ sit vehementia perfectæ æmulationis. Ecce video alios vulneratos, alios ligatos, alios languentes, alios deficientes, non tamen a charitate. Charitas vulnerat, charitas ligat, charitas languidum facit, charitas defectum adducit. Quid horum non mirum, quid horum non violentum? Hi sunt gradus quibus interim toti intendere ad illam quam multum concupiscitis, audite de illa, et anhelate in illam quam vehementer ambitis. Vultis audire de charitate vulnerante? *Vulnerasti cor meum, soror mea sponsa, in uno oculorum tuorum, et in uno cruce colli tui (Cant. iv.)* Vultis audire de charitate ligante? *In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis (Osæ. i.)* Vultis audire de charitate languente? *Filie Hierusalem, si inveneritis dilectum*